

Προς

Σύλλογος Προστασίας Περιβάλλοντος Κέρκυρας

Κέρκυρα, 31.07.2023

Αναδάσωση στο καμένο κομμάτι της βορειοανατολικής περιοχής της Κέρκυρας

Αγαπητά μέλη του Συλλόγου Προστασίας Περιβάλλοντος Κέρκυρας,

παρακολουθήσαμε τη φωτιά που ξέσπασε 23 Ιουλίου στο βορειοανατολικό κομμάτι της Κέρκυρας και διήρκεσε τουλάχιστον εννέα ημέρες. Συνολικά κάηκαν περίπου 23.000 στρέμματα, από τα οποία το μεγαλύτερο ποσοστό είναι έκταση δασικού χαρακτήρα. Η πυρκαγιά επηρέασε και μια προστατευόμενη περιοχή, το Καταφύγιο Άγριας Ζωής *Ψηλός Παντοκράτωρ*, του οποίου κάηκαν περίπου 1.800 στρέμματα. Πρόκειται εν μέρη για υγιή οικοσυστήματα με διαπλάσεις αείφυλλων πλατύφυλλων είτε φυλλοβόλων πλατύφυλλων ειδών, αλλά και για υποβαθμισμένα τμήματα από τις συνεχόμενες φωτιές του παρελθόντος, με κυρίως χορτολιβαδική βλάστηση, εκτάσεις με σπάρτα κτλ.

Τα περισσότερα είδη που συναντάμε σε περιοχές με μεσογειακό κλίμα, είναι προσαρμοσμένα στις πυρκαγιές και μάλιστα χρησιμοποιούν τη φωτιά ως μέσο αναγέννησης. Συγκεκριμένα έχουν αναπτύξει ειδικούς μηχανισμούς αντοχής στις φλόγες των δασικών πυρκαγιών. Μπορεί είτε να φέρουν καρπούς οι οποίοι σπάνε, ώστε να ευδοκιμήσει ο σπόρος, μόνο κάτω από υψηλές θερμοκρασίες είτε χημικές ενώσεις - καταστολείς της φύτευσης καταστρέφονται με τη φωτιά είτε τα φυτά αναγεννώνται με παραβλαστήματα (ριζοβλάστηση και πρεμνοβλάστηση) είτε το φως που φτάνει στο έδαφος μετά από μια πυρκαγιά ενεργοποιεί τη φύτευση είτε χημικές ενώσεις που παράγονται από το καμένο ξύλο προάγουν τη φύτευση κ.α. Επίσης, κάποια είδη, όπως οι διάφορες φυλλοβόλες βελανιδιές, είναι σχετικά δύσφλεκτα και συχνά επιβιώνουν μετά από μια φωτιά. Κάτι, το οποίο εξαρτάται βέβαια και από το είδος και την ηλικία του δέντρου, αλλά και την ένταση της φωτιάς.

Πράγματι τα επόμενα τέσσερα με πέντε χρόνια θα ακολουθήσει μια διαδοχική φυσική αναγέννηση στην περιοχή, η οποία θα έχει τα ακόλουθα στάδια. Τον πρώτο χρόνο, μετά τις πρώτες βροχές, ενεργοποιούνται οι μύκητες και άλλοι σαπροφυτικοί οργανισμοί που έχουν σημαντικό ρόλο στην ισορροπία του κύκλου του άνθρακα και μετατρέπουν την καμμένη οργανική ύλη σε πολύτιμα ιχνοστοιχεία για τα φυτά. Αρχικά θα αναπτυχθούν τα φυτά που αναγεννώνται με παραβλαστήματα

και η ποώδης βλάστηση, της οποίας οι σπόροι διασπείρονται κυρίως μέσω του αέρα, θα καλύπτει περίπου το 90% της περιοχής. Κατά το δεύτερο χρόνο θα κυριαρχεί ακόμη η ποώδης βλάστηση, αλλά θα ανακάμψει περισσότερο η θαμνώδης βλάστηση. Τον τρίτο και τέταρτο χρόνο θα έχει αναπτυχθεί τόσο η θαμνώδης βλάστηση πλησιάζοντας το αρχικό της μέγεθος και η ποώδης βλάστηση θα βρίσκεται σε ύφεση. Από τον πέμπτο χρόνο και μετά, μέσω της πολύτιμης συμβολής των μυκήτων, άλλων μικροοργανισμών, αλλά και των εντόμων, δε θα υπάρχουν πλέον σημάδια από τη φωτιά. Η συμβιωτική σχέση που αναπτύσσουν οι μύκητες με τα φυτά μιας περιοχής, όπως ο Παντοκράτορας, είναι πολύ σημαντική, διότι τα διοχετεύουν με ιχνοστοιχεία και νερό από το έδαφος, τα βοηθούν να έχουν μεγαλύτερη αντοχή στα παθογόνα, να αναβλαστάνουν σε σύντομο χρονικό διάστημα, βοηθούν στην απορρόφηση του αυξημένου ποσοστού ασβεστίου στο έδαφος ύστερα από όξινη βροχή και αποτελούν τροφή και καταφύγιο για τα αυγά και την εκκόλαψη ωφέλιμων εντόμων για τη ζωή και αναγέννηση του δάσους. Έτσι η φωτιά είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της παραγωγικότητας στα μεσογειακού τύπου οικοσυστήματα και αυτό, διότι ρυθμίζει την ανακύκλωση και διαθεσιμότητα των θρεπτικών στοιχείων σε ένα οικοσύστημα φτωχό σε θρεπτικά. Οπότε, για τα περισσότερα αυτοφυή μεσογειακά είδη η πυρκαγιά αποτελεί ευκαιρία και όχι κίνδυνο. Βέβαια, αναφερόμαστε σε πυρκαγιές που έχουν φυσικά αίτια και όχι στις συχνότερες φωτιές ανθρωπογενούς προέλευσης. Ακόμα και στην περίπτωση, όμως, φωτιάς από ανθρωπογενή προέλευση, η φυσική αναγέννηση μπορεί να επιτευχθεί αν η καμένη περιοχή μείνει ανέπαφη από περαιτέρω ανθρωπογενείς παρεμβάσεις για κάποια χρόνια. Με έμφαση στο δασικό τμήμα της περιοχής, κρίνεται απαραίτητο, να αποφευχθεί και κάθε τύπου βόσκηση.

Επιπλέον, σταδιακά όπως θα επανέρχεται η χλωρίδα της περιοχής, θα συμπληρώνεται και η πανίδα. Μιας και η περιοχή γύρω από τον Παντοκράτορα αποτελεί στο σύνολό της μια άγρια φυσική περιοχή με πλούσια βιοποικιλότητα, διάφορα ζώα θα έρθουν στο αναγεννούμενο καμένο κομμάτι από τη γύρω περιοχή. Μάλιστα, ένα μεγάλο μέρος της πανίδας του Παντοκράτορα αποτελούν τα πτηνά και τα ιπτάμενα έντομα, τα οποία μπορούν να διανύσουν πολύ μεγάλες αποστάσεις και να επανοικίσουν την περιοχή σύντομα, ερχόμενα και από τις υπόλοιπες γειτονικές φυσικές περιοχές του νησιού.

Μια τεχνητή αναδάσωση στην περιοχή αυτή θα είχε αρνητικές επιπτώσεις, λόγω της αλλαγής χλωρίδας, πολλές από τις οποίες δεν είναι καν προβλέψιμες. Οποιαδήποτε προσπάθεια εισαγωγής νέων ειδών που δε διαθέτουν τους μηχανισμούς προσαρμογής στη φωτιά πρέπει να θεωρείται εκ προοιμίου αποτυχημένη, δεδομένου ότι η φωτιά στις ξηροθερμικές κλιματικές συνθήκες δεν μπορεί

να αποφευχθεί. Ακόμα και αν χρησιμοποιηθούν είδη που υπάρχουν στην περιοχή, το πιθανότερο είναι ότι δεν θα χρησιμοποιηθεί φυτευτικό υλικό που προήλθε από την Κέρκυρα ή την απέναντι ακτή, με κίνδυνο έτσι εισαγωγής ξενικών γονότυπων, λιγότερο προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες και με κίνδυνο γενετικής επιμόλυνσης, αλλά και εισαγωγής νέων ασθενειών στον αυτόχθονο πληθυσμό, καταστρέφοντας ταυτόχρονα και την μοναδική βιοποικιλότητα των μανιταριών της περιοχής. Επίσης, κατά τη διάρκεια μιας τεχνητής αναδάσωσης, η δημιουργία προσβάσεων και εκσκαφών για φύτευση λειτουργεί αρνητικά προς τη φυσική αναγέννηση της βλάστησης, η οποία είναι πολύ πιο σύντομη και πετυχημένη. Έστω και μικρής κλίμακας τέτοιες εργασίες, ζημιώνουν συχνά το ριζικό σύστημα ή τα παραβλαστήματα φυτών που θα αναγεννιούνταν μόνα τους, καταστρέφουν σπόρους που περιμένουν να βλαστήσουν και κυρίως διαταράσσουν την ανάπτυξη των μυκήτων στο έδαφος. Επιπλέον μια τεχνητή αναδάσωση σε μια τέτοια βραχώδη ξηροθερμική περιοχή δεν έχει μεγάλα ποσοστά επιτυχίας και χρειάζεται τακτική φροντίδα κατά τα πρώτα έτη.

Οπότε, μια τεχνητή αναδάσωση στις φυσικές περιοχές της Κέρκυρας κρίνεται μη επιθυμητή, καθώς χωρίς παρέμβαση αυτά τα είδη σύντομα θα καλύψουν από μόνα τους ξανά την καμένη έκταση. Η υποβοήθηση της φυσικής αναγέννησης, μπορεί να ενισχυθεί με άρδευση των καμένων εκτάσεων πριν τις πρώτες βροχές με σκοπό την άμεση αναβλάστηση των φυτών. Γεγονός που θα βοηθήσει σημαντικά στην απορρόφηση νερού σε περίπτωση πλημμύρας. Η συγκεκριμένη ενέργεια αλλά και οποιαδήποτε άλλη ενέργεια θα ακολουθήσει μόνο ύστερα από τη σχετική μελέτη και υπό την καθοδήγηση της Διεύθυνσης Δασών Κέρκυρας. Μόνο έτσι θα μπορέσει η περιοχή να ανακάμψει πλήρως και να συνεχίσει να προσφέρει ποικίλες οικοσυστημικές υπηρεσίες στους κατοίκους της γύρω περιοχής αλλά και σε όλη την Κέρκυρα.

Με εκτίμηση,

Ευγενία Βιτουλαδίτη, Τεχνολόγος Γεωπόνος

Γιάννης Γαστεράτος, MSc Δασολόγος – Περιβαλλοντολόγος

Τρύφωνας Χονδρογιάννης, MSc Γεωπόνος

Έλενα Παπαδοπούλου, MSc Βιολόγος – Περιβαλλοντολόγος

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Αθανασίου, Ζ.Θ. (2010). Μανιτάρια -Οδηγός αναγνώρισης για 642είδη. Εκδόσεις Ψύχαλου , Αθήνα
- Αριανούτσου, Μ. (2022). Περί δασικών πυρκαγιών. Ενημερωτικό δελτίο της Ελληνικής Οικολογικής Εταιρείας, τεύχος 14
- Κωνσταντινίδης, Γ. (2014). Μανιτάρια - Φωτογραφικός οδηγός μανιταροσυλλέκτη, 2η έκδοση. Ηλίανθος Α.Β.Ε.Ε., Γρεβενά
- Κωνσταντινίδης, Π. & Σ. Γκατζογιάννης (2001). Επιλογή Δασικών Ειδών για Αναδασώσεις σε Πυρόπληκτες Περιοχές. Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών – ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., Θεσσαλονίκη
- Λεβίζου, Ε. & Α. Κυπαρίσσης (2011). Οικοφυσιολογία Μεσογειακών Φυτών. Πανεπιστημιακό Τυπογραφείο Ιωαννίνων, Ιωάννινα
- Article from Los Angeles Times , “ How to help Garden Plants Recover From Fire “ By Robert Smaus Nov.14 1993 12AM PT .